

Praha 11.9.2006

43

Tuberkulóza v Evropě v roce 2004 na základě výsledků Surveillance of Tuberculosis in Europe - EuroTB

Surveillance of Tuberculosis in Europe - report on tuberculosis cases notified in 2004 - Euro TB

Souhrn

V 52 zemích Evropského regionu WHO bylo v roce 2004 registrováno 414 tis. případů TB a tvořily 8 % všech TB onemocnění hlášených do WHO. Data ze Surveillance of Tuberculosis in Europe zveřejněná institucí Euro TB popisují velmi rozdílnou epidemiologickou situaci TB ve třech základních skupinách zemí Evropského regionu WHO a zároveň poskytují detailní přehled o rozšíření tuberkulózy v jednotlivých státech. Publikace obsahuje tabulky a grafy vývoje tohoto onemocnění v letech 1997 - 2004. Roční zpráva věnuje pozornost také monitoringu TB onemocnění mezi cizinci, ve věznicích a mezi HIV pozitivními. Snaží se podchytit výsledky léčby a stav rezistentnosti vůči antituberkulotikům.

Summary

In 52 countries of the WHO European Region 414 thousand cases were registered in 2004, 8 % of notifications made to WHO worldwide. Data from Surveillance of Tuberculosis in Europe presented by Institution Euro TB describe a very diverse epidemiological situation of TB in three basic groups of countries in WHO European Region and also provide detailed overview about TB incidence in separate states. Publication contains also tables and graphs with trends of notified cases and rates in 1997 - 2004. Annual Report includes likewise information about results of treatment and anti tuberculosis drug resistance.

Podle zprávy Euro TB zveřejněné v publikaci „Surveillance of tuberculosis in Europe - hlášené případy v roce 2004“ bylo v 521¹⁾ zemích Evropského regionu WHO²⁾ (celkem 881 mil. obyvatel) zaznamenáno **414 163 případů onemocnění tuberkulózou, tj. 47,0 případu na 100 tis. obyvatel** (47,2 v roce 2003). Představovalo to 8 % ze všech hlášení, která obdržela Světová zdravotnická organizace. Euro TB je evropským centrem spolupracujícím s WHO a má za cíl zlepšit kontrolu nad TB onemocněním v Evropském regionu WHO prostřednictvím poskytování validních a srovnatelných informací o epidemiologické situaci. Euro TB bylo založeno v roce 1996 a pracuje na principu dobrovolné účasti a spolupráce národních koordinátorů z 52 zemí. Jednotlivé země v regionu mají různá specifika a výrazně odlišnou míru TB nemocnosti. Země jsou proto rozděleny do tří základních skupin: EU + Západ, Střed a Východ. V roce 2004 pocházelo 70 % notifikací ze zemí Východu, 15 % notifikací bylo ze zemí Středu a dalších 15 % notifikací pocházelo ze zemí EU + Západ. V roce 2004 se dále prohloubily rozdíly v hlášenosti a nemocnosti mezi základními skupinami zemí Evropského regionu WHO.

1) Monako data neposkytlo

2) World Health Organization/Světová zdravotnická organizace

EU a Západ (EU & West)

Do této skupiny se řadí 32 států Evropské unie včetně těch, o něž byla v roce 2004 EU rozšířena, plus tzv. Západ / West (Andora, Island, Izrael, Monako, Norsko, San Marino a Švýcarsko). Ve skupině zemí EU a Západ (479 mil. obyvatel) **bylo hlášeno 60 266 onemocnění TB** (64 434 v roce 2003), tzn. že celková **míra hlášenosti TB činila 12,6 případu** na 100 tis. obyvatel (13,6 v roce 2003). Míra hlášenosti byla nižší než 10 na v 16 zemích a vyšší než 20 v 6 státech, a to v Pobaltí - Litva (73), Lotyšsko (69), Estonsko (44), dále v Portugalsku (37), Polsku (25) a Maďarsku (24). Dětské případy (0 – 14 let) představovaly 4 % ze všech hlášených onemocnění, 46 % případů se týkalo věku 15 - 44 let, 27 % spadalo do věkové kategorie 45 - 64 let a 23 % bylo ve věku nad 64 let. Nové případy tvořily 80 % hlášení, recidivy 10 % a u 10 % případů nebyla zjištěna historie. Poměr míry hlášenosti mezi muži a ženami s TB onemocněním byl v průměru 1,7, přitom dosahoval hodnoty 2 nebo více v zemích s mírou hlášenosti nad 20 případů na 100 tis. obyvatel. Tuberkulóza plic představovala 77 % všech onemocnění, z toho 42 % bylo bakteriologicky potvrzeno. Cizí původ (podle země narození) mělo 31 % nemocných, míra hlášenosti TB u cizinců byla vyšší (57,0) než u tuzemců (4,8) s vrcholem onemocnění ve věku mezi 25 až 34 lety, zatímco u tuzemců vrchol nemoci ležel ve věkové kategorii nad 64 let. Celková míra hlášenosti byla v roce 2004 v 16 zemích s konsistentními a kontinuálně poskytovanými daty o 26 % nižší než v roce 1998, průměrný roční pokles hlášenosti v kategorii tuzemců činil v těchto zemích 7,6 %, ale v kategorii cizinců jen 0,2 %; to vedlo k rozvětvení proporčního rozdílu v hlášenosti mezi tuzemci a cizinci. HIV prevalence mezi TB nemocnými byla hlášena z 18 zemí, nejvyšších hodnot dosáhla v Portugalsku (11,6 %) a Španělsku.

Česká republika patří do skupiny zemí EU a Západ. V roce 2004 bylo v ČR hlášeno 1 057 případů TB. Mírou hlášenosti 10,3 případu na 100 tis. obyvatel se ČR řadí pod průměrnou hodnotu hlášenosti v této skupině (12,6) a ve srovnání s ostatními státy figuruje zhruba uprostřed řady - vyšší míru hlášenosti TB mělo 13 zemí a nižší 15 zemí. Stejně jako v celé skupině vykázali i v ČR vyšší nemocnost muži, cizinci, starší lidé a lidé s vyšším rizikem onemocnění, u obou pohlaví byla převažující diagnózou tuberkulóza plic. **V roce 2004 bylo dosaženo nejlepšího epidemiologického stavu TB onemocnění v ČR od počátku statistického sledování.** Všechny státy sousedící s ČR s výjimkou Německa zaznamenaly většinou výrazně vyšší míru nemoci. Data za ČR předává do WHO evropské databáze ÚZIS ČR ve spolupráci s Národní jednotkou dohledu nad TB.

Střed (Centre)

Nejmenší skupinou Evropského regionu WHO je Střed (Centre); skupinu tvoří osm zemí (124 mil. obyvatel): Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Makedonie, Rumunsko, Srbsko a Turecko. V roce 2004 bylo v této oblasti **hlášeno 62 609 případů TB onemocnění** (60 597 v roce 2003). Nejvíce hlášení pochází z Rumunska (51 %) a Turecka (32 %). **Míra hlášenosti TB za skupinu činila 50,7** (v roce 2003 to bylo 48,6) na 100 tis. obyvatel. Nejvyšší hodnoty dosáhla hlášenost v Rumunsku (146,0), v ostatních státech skupiny se pohybovala v rozmezí 18,7 až 60,9. Z hlediska věkového rozvrstvení nemoci není skupina homogenní - v Rumunsku byl vrchol prevalence ve věkové kategorii 45 - 64 let, v Bulharsku ve věku kolem 50 let a v ostatních zemích v kategorii nad 64 let. Dětské případy tvořily celkem v této skupině 4 % nemocných. Plicní TB představovala 87 % ze všech TB případů. Při sledování onemocnění ve vývojové řadě od roku 1997 poklesla míra hlášenosti ve všech zemích této skupiny, výjimku představuje pouze Rumunsko, kde došlo k jejímu nárůstu.

Východ (East)

Územně nejrozlehlejší skupinou zemí Evropského regionu WHO je Východ, patří sem 12 států (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Kazachstán, Kirgizstán, Republika Moldávie, Ruská federace, Tádžikistán, Turkmenistán, Ukrajina, Uzbekistán) s 278 mil. obyvatel. V roce 2004 zde bylo registrováno **291 288 případů TB onemocnění** (290 395 v roce 2003), tj. **104,7 případu na 100 tis. obyvatel** (103,6 v roce 2003). Nejvíce onemocnění (52 %) bylo zaznamenáno v Ruské federaci. Ta je na WHO seznamu 22 zemí světa s absolutně největší TB zátěží. Míra hlášenosti TB dosáhla v Ruské federaci hodnoty 105,9. Ještě vyšší míru hlášenosti vykázal Kazachstán (217), Republika Moldávie (142), Gruzie (132) a Kirgizstán (128). Téměř polovina států ze skupiny Východ (5) zaznamenala vrchol nemocnosti u obou pohlaví ve věkové kategorii 25 - 34 let, což je příznačné pro země s vysokou mírou hlášenosti. Dětské populace se týkalo 6 % ze všech hlášení. Rok 2004 byl dalším rokem v řadě, kdy vzrostla ve skupině Východ míra hlášenosti onemocnění; v období let 2000 - 2004 rostla v průměru o 3,6 % ročně, tento růst je částečně vysvětlitelný i zvyšující se kompletností reportingu.

Závěr

Z Evropského regionu WHO pocházelo 8 % všech TB hlášení doručených do WHO v roce 2004 (8,7 % v roce 2003). Proti předchozímu roku došlo k malému snížení podílu Evropy na počtu onemocnění ve světě a rovněž míra hlášenosti TB onemocnění v regionu se mírně snížila, a to ze 47,2 v roce 2003 na 47,0 v roce 2004. Přestože ve většině zemí Evropského regionu WHO převážil klesající trend nemocnosti, nedá se přehlédnout, že zejména v některých zemích ze skupiny Střed (Rumunsko) a Východ (Ruská federace, Bělorusko, Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Republika Moldávie a Tádžikistán) došlo meziročně k dalšímu zvýšení TB hlášenosti. Skupina Východ by měla zůstat i nadále prioritní oblastí kontroly TB.

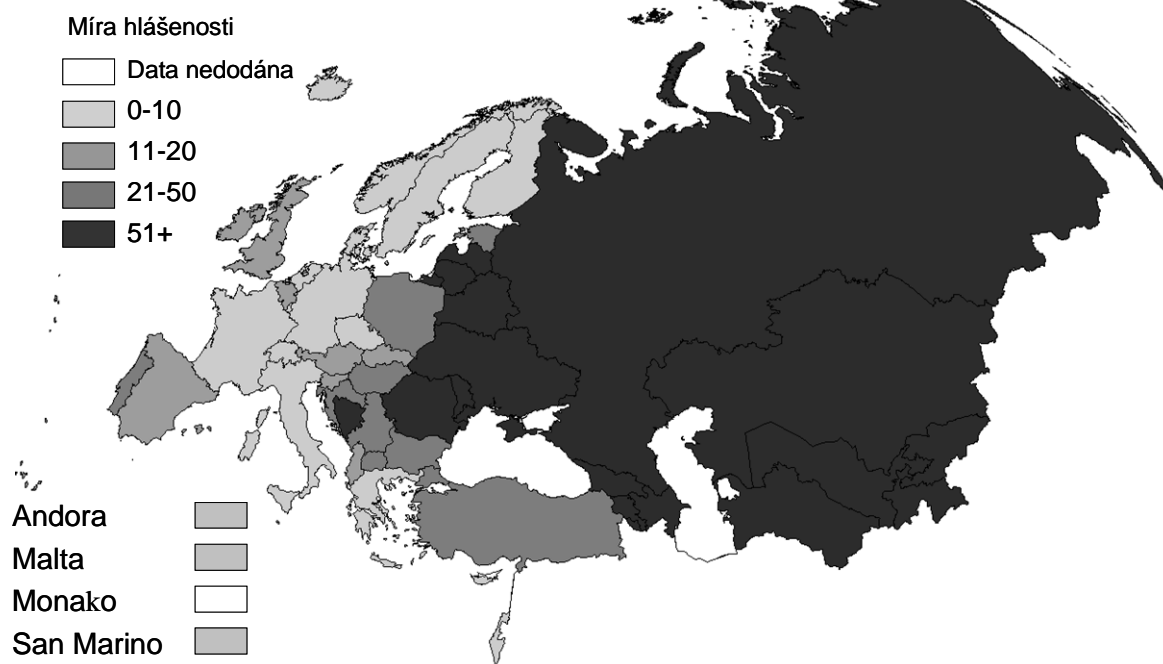
Ve všech třech základních skupinách zemí přetrvává vyšší incidence onemocnění mezi muži, cizinci a rizikovými skupinami obyvatel. Z hlediska věkového rozvrstvení nemocných platí, že ve státech s nízkou mírou hlášenosti se nemocnost koncentruje v nejvyšší věkové kategorii (nad 65 let), zatímco ve státech s vysokou mírou hlášenosti se nemocnost projevuje také v mladších věkových kategoriích (24 až 35 let) a dokonce i vyšší měrou u dětí, což dále podporuje zrychlenou virulenci onemocnění. Řada států poskytuje stále ještě nekompletní nebo nedostatečně strukturovaná data, takže zejména informace o cizincích a rizikových skupinách, o rezistencích a výsledcích léčby nevycházejí z plně harmonizovaných a implementovaných sestav. Počet států, které dodávají srovnatelné údaje se ale každým rokem zvyšuje.

Report on tuberculosis cases je velmi podrobným informačním materiálem o situaci TB ve všech 52 zahrnutých zemích, obsahuje množství dat a grafů zpracovaných za každý jednotlivý stát. Celou zprávu je možné najít v originálu na adrese www.eurotb.org.

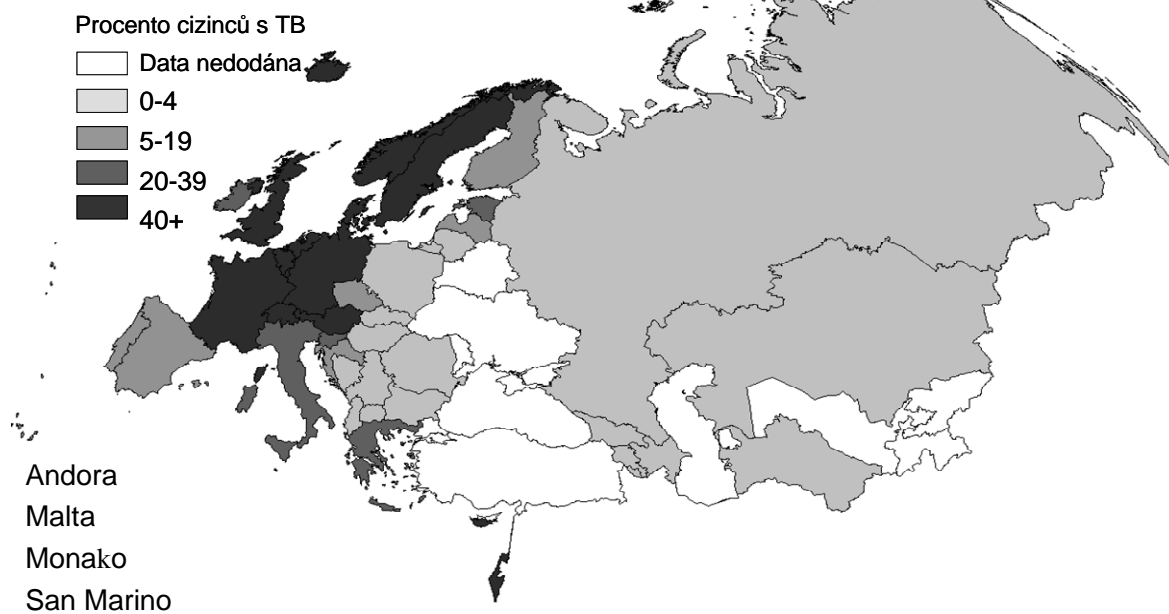
Zdroj: Surveillance of Tuberculosis in Europe/Euro TB

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

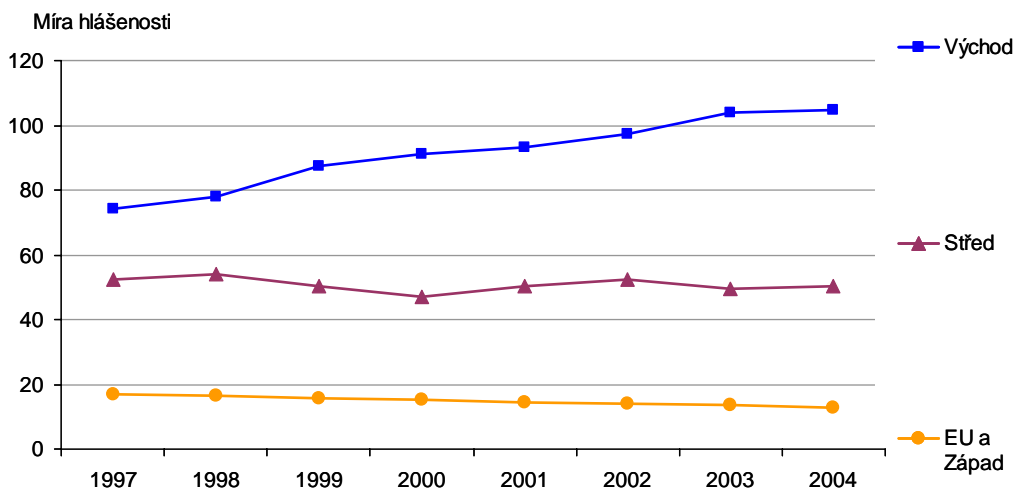
Mapa 1. Hlášená TB onemocnění na 100 tis. obyvatel, Evropský region WHO, 2004

Mapa 2. Tuberkulóza mezi cizinci, Evropský region WHO, 2004

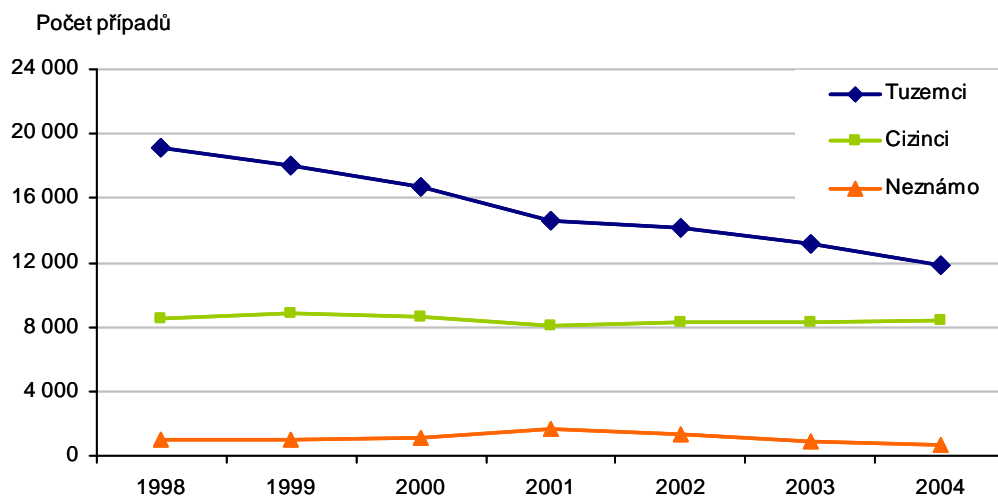

Vývoj TB nemocnosti * 1997-2004, Evropský region WHO

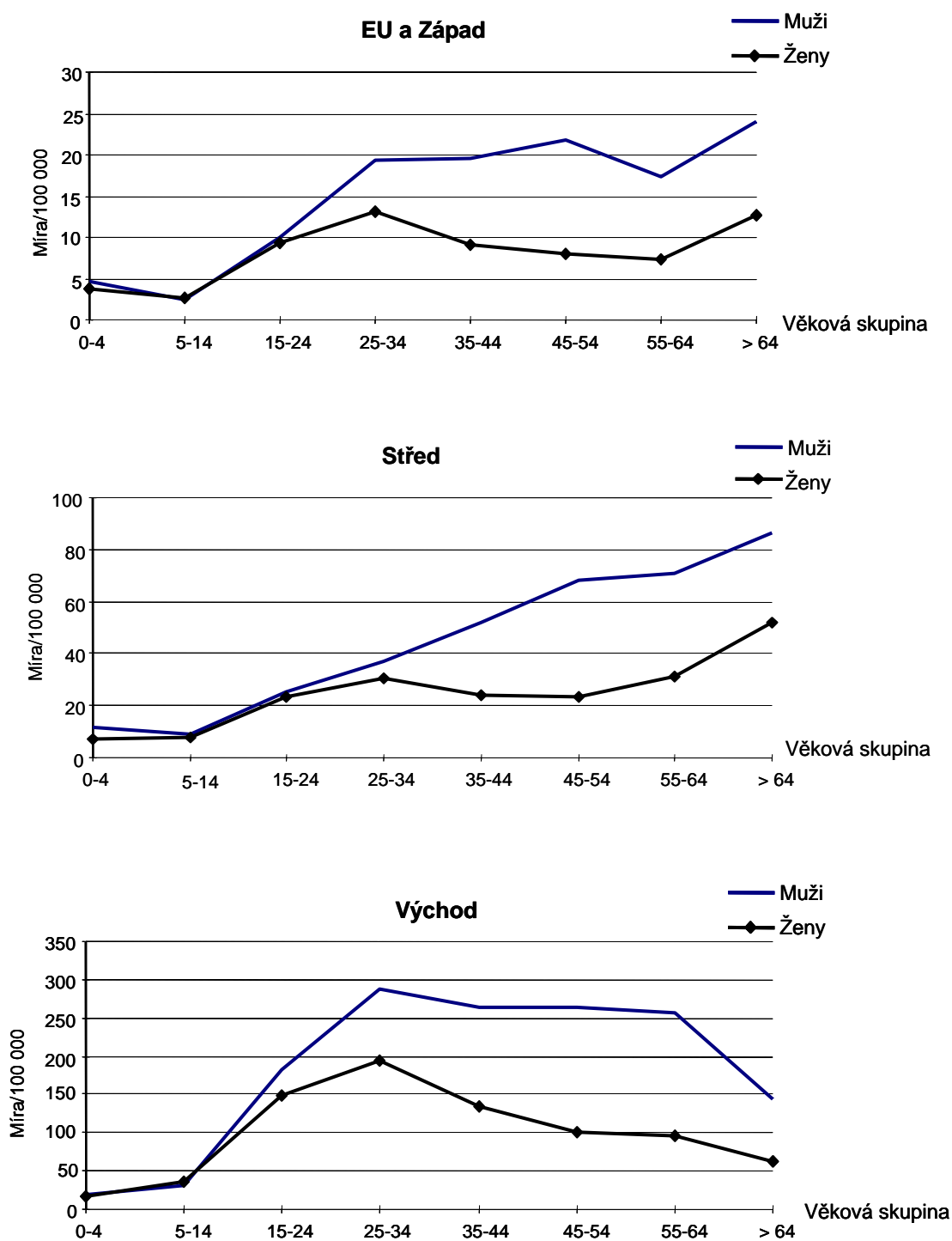

* Kromě zemí s chybějícími daty : Bosna & Hercegovina (Střed) a Monako (EU a Západ)

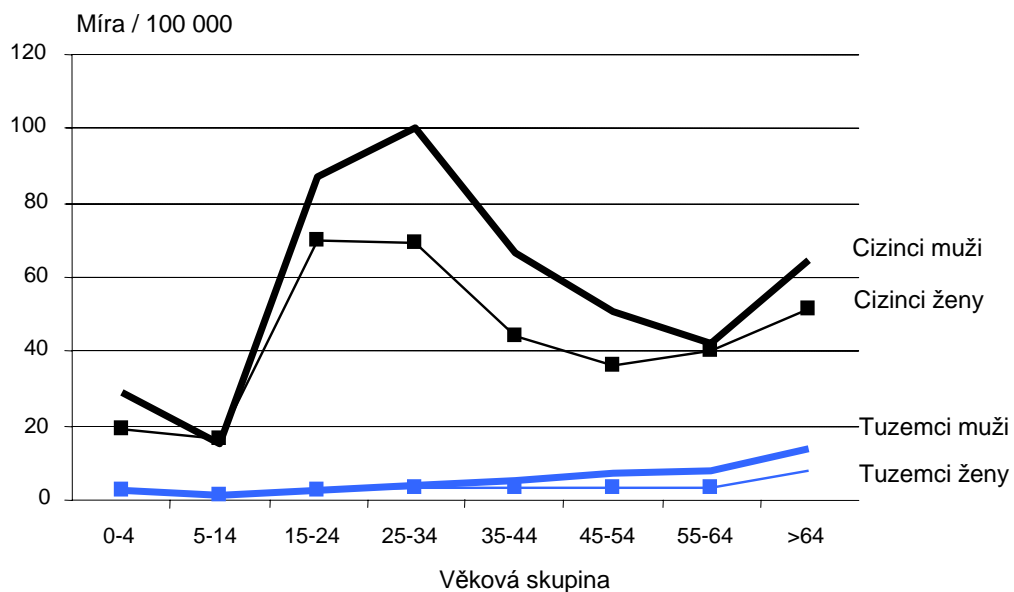
TB onemocnění podle geografického původu nemocných, 1998-2004

Míra TB nemocnosti podle věku a pohlaví, 2004

Míra TB hlášenosti podle věku, pohlaví a původu, EU a Západ, 2004

Míra TB hlášenosti podle věku, EU a Západ, 1998-2004

